

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет
Кафедра слов'янської філології імені професора Іларіона Свенціцького

Затверджено

На засіданні кафедри слов'янської
філології імені професора Іларіона
Свенціцького
філологічного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.)

Завідувач кафедри _____

(ас. Сорока О. Б.)

Силабус з навчальної дисципліни
“Порівняльна граматика слов'янських мов”,
що викладається в межах ОПП “Болгарська мова та література”,
“Польська мова та література”, “Хорватська мова та
література”, “Чеська мова та література” першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
для здобувачів зі спеціальності 035 Філологія,
спеціалізацій 035.032 слов'янські мови та літератури (переклад
включно), перша – болгарська; 035.033 слов'янські мови та
літератури (переклад включно), перша – польська; 035.037
слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша –
хорватська; 035.038 слов'янські мови та літератури (переклад
включно), перша – чеська

Львів 2021 р.

**Силабус курсу “Порівняльна граматики слов’янських мов”
2021/2022 навчального року**

Назва курсу	Порівняльна граматики слов’янських мов
Адреса викладання курсу	Львівський національний університет імені Івана Франка м. Львів, вул. Університетська, 1.
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Філологічний факультет, кафедра слов’янської філології імені професора Іларіона Свенціцького
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань 03 Гуманітарні науки. Спеціальність 035 Філологія. Спеціалізація 035.03 Слов’янські мови та літератури (переклад включно)
Викладачі курсу	старший викладач Лазор О. Я.
Контактна інформація викладачів	oksana.lazor@lnu.edu.ua
Консультації по курсу відбуваються	за графіком
Сторінка курсу	https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/Sylabus_porivnyalna-hramatyka-slovyanskyh-mov.pdf
Інформація про курс	Навчальна дисципліна “Порівняльна граматики слов’янських мов” призначена для того, щоби познайомити студентів з теоретичними надбаннями лінгвістичної науки з тотожною назвою та навчити їх застосовувати отримані знання на практиці: для встановлення особливостей, властивих лише окремим слов’янським мовам; особливостей, властивих підгрупі, до якої належить окрема слов’янська мова; особливостей, властивих слов’янській групі мов індоєвропейської сім’ї загалом. У такий спосіб курс забезпечує правильне розуміння майбутніми філологами-славістами генетичних стосунків слов’янських мов з іншими індоєвропейськими та стосунків з неіндоєвропейськими мовами світу та дозволяє усвідомити явища кожної слов’янської мови в глибокій історичній перспективі.
Коротка анотація курсу	Курс містить коротку інформацію про сучасні слов’янські літературні мови, слов’янські літературні мікрומови, регіональні слов’янські мови та койне; генетичну класифікацію мов та місце слов’янських мов серед інших мов індоєвропейської мовної сім’ї; подає відомості про праслов’янський лексичний фонд та спільні риси в лексиці сучасних слов’янських мов; відомості про фонетичні і морфологічні явища та закономірності, які простежуються від раннього періоду існування праслов’янської мови і до періоду існування окремих слов’янських мов.
Мета та цілі курсу	Розширити знання студентів в області слов’янського мовознавства, навчити працювати з фактичним мовним матеріалом як на основі спостережень за живими процесами та явищами, так і на основі застосування до мовних процесів та явищ порівняльно-історичного методу дослідження.
Література для вивчення дисципліни	Основна: Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов’янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966.

Трофимович К. К. Практикум з порівняльної граматики слов'янських мов. – Львів, 1960.

Рекомендована:

базова

Актуальные вопросы сравнительного языкознания. / Отв. ред. А. В. Десницкая. – Ленинград, 1989.

Бернштейн С. Б. Очерк сравнительной грамматики славянских языков. – Москва, 1961.

Варбот Ж. Ж. Праславянская морфонология, словообразование и этимология. – Москва, 1984.

Историческая типология славянских языков / Под ред. А. С. Мельничука. – К, 1986.

Мейе А. Общеславянский язык. – М., 1951.

Седов В. В. Происхождение и ранняя история славян. – Москва, 1979.

Станівський М. Ф. Старослов'янська мова. – Львів, 1964.

Языки мира: Славянские языки / Ред. колл.: А. М. Молдаван, С. С. Скорвид, А. А. Кибрик и др. – СПб., 2017.

Horálek K. Úvod do studia slovanských jazyků. - Praha, 1962.

Stieber Z. Zarys gramatyki porównawczej języków słowiańskich. - Warszawa, 1979.

Shevelov G. Y. A prehistory of Slavic. – Heidelberg, New York, 1965.

Shevelov G.Y. A Historical Fonology of the Ukrainian language. – Heidelberg, 1979.

допоміжна

Бирнбаум Х. Праславянский язык: достижения и проблемы его реконструкции. – Москва, 1987.

Бошкович Р. Основы сравнительной грамматики славянских языков. – Москва, 1984.

Кондрашов Н. А. Славянские языки. – Москва, 1962.

Кузнецов П. С. Очерки по морфологии праславянского языка. – Москва, 1961.

Кузнецов П. С. Развитие индоевропейского склонения в общеславянском языке. – Москва, 1958.

Нахтигал Р. Славянские языки. – Москва, 1963.

Селищев А. М. Введение в сравнительную грамматику славянских языков. Вып.1. – Казань, 1914.

Селищев А. М. Славянское языкознание. Т.1. Западославянские языки. – Москва, 1941.

Славянские языки / Под ред. А .Г. Широковой и В. П. Гудкова). – Москва, 1977.

Moszyński K. Wstęp do filologii słowiańskiej. – Warszawa, 1984.

словники

Етимологічний словник української мови: В 7 т. – К., 1982–1989.

Полный церковнославянский словарь протоирея Г. Дьяченко (доступно на: https://azbyka.ru/otechnik/Grigoriy_Djachenko/polnyj-tserkovnoslavjanskij-slovar.html)

Словарь древнерусского языка (XI–XIV вв.): В 10 т. – Москва, 1988–1991.

Словарь русского языка XI–XVII вв. – Москва, 1975–1991.

Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.: В 2 т. – К., 1977–1978.

Старославянский словарь (по рукописям X–XI веков) / Под ред. Р.

	<p>М. Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой. – Москва, 1994. (доступно на: https://ksana-k.ru/?p=803)</p> <p><i>Máček V.</i> Etymologický slovník jazyka českého a slovenského. – Praha, 1957.</p>
Тривалість курсу	Один семестр (8-й)
Обсяг курсу	Загальний обсяг 90 годин, у т. ч. 28 годин лекційних, 28 годин практичних занять і 34 години самостійної роботи. 3 кредити ЄКТС. 1 модуль.
Очікувані результати навчання	<p>У результаті опанування курсом студент повинен знати:</p> <p>термінологічний апарат порівняльної граматики слов'янських мов; специфіку порівняльно-історичного методу мовознавства; характеристику слов'янських мов, їх місце в класифікації світових мов;</p> <p>специфіку праслов'янських фонетических процесів; специфіку праслов'янських морфологічних процесів; фонетичні і морфологічні явища, котрі належать до загальних рис слов'янської мовної групи в їх історичній перспективі; правила запису праслов'янських форм; графічне оформлення сучасних слов'янських мов;</p> <p>вміти:</p> <p>використовувати українську мову як державну в усіх сферах суспільного життя, зокрема у професійному спілкуванні; ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати; організовувати процес свого навчання й самоосвіти; збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення та використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання;</p> <p>пояснювати значення термінів порівняльної граматики слов'янських мов;</p> <p>характеризувати слов'янські мови згідно з генетичною класифікацією мов світу;</p> <p>використовувати прийоми порівняльно-історичного методу при аналізі окремих мовних фактів;</p> <p>відтворювати праслов'янські форми;</p> <p>виконувати зіставний лінгвістичний аналіз фактів слов'янських мов;</p> <p>виконувати порівняльний лінгвістичний аналіз фактів слов'янських мов.</p>
Ключові слова	Грамматика. Порівняльна грамматика. Праслов'янська мова. Слов'янські мови. Порівняльно-історичний метод.
Формат курсу	Очний.
Теми	* СХЕМА КУРСУ
Підсумковий контроль, форма	Екзамен
Пререквізити	Мова слов'янського народу (основна та друга), що її вивчають студенти; вступ до слов'янської філології; старослов'янська мова; вступ до мовознавства; загальне мовознавство.
Навчальні методи та техніки, які	Словесні (лекції у формі пояснень, розповідей та бесід); наочні (застосування ілюстрацій та демонстрацій, що відповідають темі

<p>будуть використовуватися під час викладання курсу</p>	<p>лекційних та практичних занять); практичні (застосування набутих знань у розв'язанні практичних завдань).</p>
<p>Необхідне обладнання</p>	<p>Дошка, комп'ютер, проєктор, Wi-Fi</p>
<p>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються так: на практичних заняттях студенти можуть отримати максимально 50 балів (2+2+2+4+4+4+4+4+4+4+4+4+4); на екзамені – максимально 50 балів. Підсумкова максимальна кількість балів – 100. Максимальний бал набирають студенти, які опрацьовують у процесі підготовки до практичних занять запропоновані методичні та рекомендовані джерела з теми, критично аналізують викладений у них матеріал, вичерпно висвітлюють теоретичні питання, аргументують теоретичні положення прикладами, дають відповіді на додаткові питання, застосовують теоретичні знання на практиці, а саме: вміють висвітлити історію формування праслов'янської мови, фонетичні та морфологічні процеси, які в ній відбувалися та розповісти про їх продовження і завершення в окремих слов'янських мовах.</p>
<p>Питання до екзамену.</p>	<p>Екзаменаційні питання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Періодизація історії праслов'янської мови. 2. Класифікація слов'янських мов. 3. Система вокалізму праслов'янської мови та її відношення до індоєвропейської. 4. Система консонантизму праслов'янської мови та її відношення до індоєвропейської. 5. Доля індоєвропейських складових сонантів у праслов'янській мові. 6. Пом'якшення твердих сонорних приголосних *l, *n, *r у сполученні з *j в історії праслов'янської мови та його наслідки. 7. Пом'якшення задньоязикових приголосних *k, *g, *ch у сполученні з *j в історії праслов'янської мови та його наслідки. 8. Пом'якшення твердих свистячих приголосних *s, *z у сполученні з *j в історії праслов'янської мови та його наслідки. 9. Пом'якшення твердих губних приголосних у сполученні з *j в історії праслов'янської мови та його наслідки. 10. Пом'якшення твердих передньоязикових приголосних *t, *d у сполученні з *j в історії праслов'янської мови та його наслідки. 11. Пом'якшення сполучень приголосних під впливом наступного *j в історії праслов'янської мови та його наслідки. 12. I палаталізація задньоязикових приголосних *k, *g, *ch та її наслідки для фонетичної системи праслов'янської мови. 13. II палаталізація задньоязикових приголосних *k, *g, *ch, її зв'язок із законом відкритого складу та наслідки для фонетичної системи праслов'янської мови. 14. III палаталізація задньоязикових приголосних *k, *g, *ch, її зв'язок із законом відкритого складу та наслідки для фонетичної системи праслов'янської мови. 15. Праслов'янські переголоси *'ǫ > *'ě, *'ū > *'ī, *'ē > *'ā та їх наслідки. 16. Походження праслов'янських голосних *□, *ь та *ъ.

	<p>17. Закон відкритого складу та фонетичні процеси, зумовлені його дією.</p> <p>18. Втрата кінцевих складів як вияв діяння закону відкритого складу та її наслідки.</p> <p>19. Протетичні приголосні як результат діяння закону відкритого складу.</p> <p>20. Зміни складоподілу та фонетичні перетворення у групах приголосних.</p> <p>21. Монофтонгізація дифтонгів та її наслідки для фонетичної системи праслов'янської мови.</p> <p>22. Виникнення носових голосних як результат діяння закону відкритого складу.</p> <p>23. Походження первинних складових сонантів результат діяння закону відкритого складу у праслов'янській мові.</p> <p>24. Явище метатези на початку слова.</p> <p>25. Явище метатези в середині слова.</p> <p>26. Явище стягнення та його наслідки.</p> <p>27. Деназалізація носових голосних у слов'янських мовах. Історія носових голосних *ǫ, *ǫ̃ у польській мові.</p> <p>28. Доля зредукованих голосних *ъ та *ь у слабкій та сильній позиції у слов'янських мовах.</p> <p>29. Наслідки змін зредукованих голосних *ъ та *ь для системи вокалізму у слов'янських мовах.</p> <p>30. Наслідки змін зредукованих голосних *ъ та *ь для системи консонантизму у слов'янських мовах.</p> <p>31. Нові сполучення приголосних як наслідок втрати зредукованих голосних *ъ та *ь у слабкій позиції та зміни в них. Подвійні приголосні.</p> <p>32. Вторинні складові сонанти, їх походження та доля у слов'янських мовах.</p> <p>33. Доля зредукованих голосних *у та *і у слабкій та сильній позиції у слов'янських мовах.</p> <p>34. Явище переголосу у слов'янських мовах.</p> <p>35. Явище редукції голосних у ненаголошених складах у слов'янських мовах.</p> <p>36. Доля голосних у довгих складах у слов'янських мовах.</p> <p>37. Доля м'яких приголосних у слов'янських мовах.</p> <p>38. Фонетичні особливості східнослов'янської групи мов.</p> <p>39. Фонетичні особливості західнослов'янської групи мов.</p> <p>40. Фонетичні особливості південнослов'янської групи мов.</p>
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

СХЕМА КУРСУ

Тиж. / дата / год.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)	Література	Завдання, год.	Термін виконання
МОДУЛЬ І					
1 т. 2 год.	Порівняльно-історична граматики слов'янських мов як наукова та навчальна дисципліна.	лекція	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966, с. 3–5, с. 13–15.		
1 т. 2 год.	Праслов'янська мова. Старослов'янська мова. Церковнослов'янська мова.	практичне заняття	Язyki мира: Славянские языки / Ред. колл.: А. М. Молдаван, С. С. Скорвид, А. А. Кибрик и др. – СПб., 2017, с. 36–74.		
2 т. 2 год.	Сучасні слов'янські мови (національні, міноритарні, регіональні). Перехідні слов'янські говори. Слов'янські койне. Мертві слов'янські мови.	лекція	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966., с. 7–13; 11 , с. 76–448, с. 476–624.		
2 т. 2 год.	Сучасні слов'янські літературні мови та мікротови.	практичне заняття	Язyki мира: Славянские языки / Ред. колл.: А. М. Молдаван, С. С. Скорвид, А. А. Кибрик и др. – СПб., 2017, с. 625–631.		
3 т. 2 год.	Класифікації мов світу. Генетична класифікація. Сім'ї мов. Індоевропейська сім'я мов. Праіндоевропейська мова. Праслов'янська мова. Періодизація історії праслов'янської мови. Найдавніша територія праслов'янської мови. Діалектне членування праслов'янської мови. Особливості східнослов'янської групи мов.	лекція	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966, с. 16–33; <i>Трофимович К. К.</i> Практикум з порівняльної граматики		

	Особливості західнослов'янської групи мов. Особливості південнослов'янської групи мов		слов'янських мов. – Львів, 1960, с. 16–21.		
3 т. 2 год.	Ранній період розвитку системи приголосних праслов'янської мови.	практичне заняття	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966, с. 33–41.		
4 т. 2 год.	Фонетична система ранньої праслов'янської мови. Система вокалізму. Система консонантизму. Структура складу, інтонація, наголос. Відношення праслов'янського вокалізму до індоєвропейського. Відношення праслов'янського консонантизму до індоєвропейського. Фонетичні перетворення у ранній праслов'янській мові. Зміна приголосного *s > *ch.	лекція	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966, с. 33–40; Трофимович К. К. Практикум з порівняльної граматики слов'янських мов. – Львів, 1960, с. 21–24.		
4 т. 2 год.	Ранній період розвитку системи голосних праслов'янської мови.	практичне заняття	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966, с. 33–41.		
5 т. 2 год.	Тенденція до палаталізації у праслов'янській мові. Зміна праслов'янських задньоязикових приголосних внаслідок трьох палаталізацій, зміни в групах приголосних.	лекція	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966, с. 43–45, с. 65–69; Трофимович К. К. Практикум з порівняльної граматики слов'янських мов. – Львів, 1960, с. 30.		
5 т. 2 год.	Результати трьох палаталізацій праслов'янських задньоязикових приголосних, результати змін в групах приголосних та їх продовження і завершення в окремих слов'янських мовах.	практичне заняття	Трофимович К. К. Практикум з порівняльної граматики слов'янських мов. – Львів, 1960, с. 28–74.		
6 т. 2	Тенденція до палаталізації у праслов'янській мові. Зміна праслов'янських приголосних під	лекція	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За		

год.	впливом наступного *j.		ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966, с. 42–43; <i>Трофимович К. К.</i> Практикум з порівняльної граматики слов'янських мов. – Львів, 1960, с. 30.		
6 т. 2 год.	Результати змін праслов'янських приголосних під впливом наступного *j та їх продовження і завершення в окремих слов'янських мовах.	практичне заняття	<i>Трофимович К. К.</i> Практикум з порівняльної граматики слов'янських мов. – Львів, 1960, с. 28–74.		
7 т. 2 год.	Консолідація складу в праслов'янській мові: тенденція до висхідної звучності елементів складу та тенденція складового сингармонізму. Закон відкритого складу. Доля ранньопраслов'янських дифтонгів та сполучень голосних з носовими приголосними.	лекція	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966, с. 58–61; <i>Трофимович К. К.</i> Практикум з порівняльної граматики слов'янських мов. – Львів, 1960, с. 31–74.		
7 т. 2 год.	Результати змін ранньопраслов'янських дифтонгів і сполучень голосних з носовими приголосними та їх продовження і завершення в окремих слов'янських мовах.	практичне заняття	<i>Трофимович К. К.</i> Практикум з порівняльної граматики слов'янських мов. – Львів, 1960, с. 28–74.		
8 т. 2 год.	Зміна праслов'янських *ort, *olt; *tort, *tolt, *tert, *telt.	лекція	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966, с. 62–64; <i>Трофимович К. К.</i> Практикум з порівняльної граматики слов'янських мов. – Львів, 1960, с. 31–74.		
8 т. 2 год.	Результати змін *ort, *olt; *tort, *tolt, *tert, *telt у пізньопраслов'янській мові. Їх продовження і завершення в окремих слов'янських мовах.	практичне заняття	<i>Трофимович К. К.</i> Практикум з порівняльної граматики слов'янських мов. –		

			Львів, 1960, с. 28–74.		
9 т. 2 год.	Зміна праслов'янських *ьг, *ьл, *ьг, *ьл.	лекція	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966, с. 64–65; Трофимович К. К. Практикум з порівняльної граматики слов'янських мов. – Львів, 1960, с. 31–74.		
9 т. 2 год.	Результати змін *ьг, *ьл, *ьг, *ьл у пізньопраслов'янській мові. Їх продовження і завершення в окремих слов'янських мовах.	практичне заняття	Трофимович К. К. Практикум з порівняльної граматики слов'янських мов. – Львів, 1960, с. 28–74.		
10 т. 2 год.	Морфонолічний статус акцентної системи праслов'янської мови.	лекція	Язyki мира: Славянские языки / Ред. колл.: А. М. Молдаван, С. С. Скорвид, А. А. Кибрик и др. – СПб., 2017, с. 24–25; Трофимович К. К. Практикум з порівняльної граматики слов'янських мов. – Львів, 1960, с. 31–74.		
10 т. 2 год.	Доля праслов'янської просодичної системи в окремих слов'янських мовах.	практичне заняття	Язyki мира: Славянские языки / Ред. колл.: А. М. Молдаван, С. С. Скорвид, А. А. Кибрик и др. – СПб., 2017, с. 28–29.		
11 т. 2 год.	Морфологія праслов'янської мови: флективно-синтетичний тип з елементами аналітизму. Система відмінювання іменників.	лекція	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966, с. 263–271.		
11 т. 2 год.	Зміни відмінювання іменників в окремих слов'янських мовах. Втрата відмінювання іменників у болгарській і македонській мові.	практичне заняття	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. –		

			Київ, 1966, с. 271–279.		
12 т. 2 год.	Морфологія праслов'янської мови: флективно-синтетичний тип з елементами аналітизму. Система відмінювання займенників та прикметників.	лекція	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966, с. 279–285, с. 288–292.		
12 т. 2 год.	Зміни відмінювання займенників в окремих слов'янських мовах. Втрата відмінювання займенників у болгарській і македонській мові. Зміни відмінювання прикметників в окремих слов'янських мовах. Втрата відмінювання прикметників у болгарській і македонській мові.	практичне заняття	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966, с. 286–288, с. 292–298.		
13 т. 2 год.	Морфологія праслов'янської мови: флективно-синтетичний тип з елементами аналітизму. Система дієвідмінювання.	лекція	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966, с. 310–323.		
13 т. 2 год.	Зміни праслов'янської системи дієвідмінювання в окремих слов'янських мовах.	практичне заняття	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966, с. 323–334.		
14 т. 2 год.	Праслов'янська лексика.	лекція	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966, с. 500–534.		
14 т. 2 год.	Спільні риси в лексиці сучасних слов'янських мов.	практичне заняття	Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О. С. Мельничука. – Київ, 1966, с. 539–556.		